

Høringssvar fra Hamar bispedømmeråd om forslag til ny lov for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn

Hamar bispedømmeråd behandlet i sitt møte 13. desember 2017 høringen om forslag til ny lov for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. Nedenfor følger rådets syn på, og kommentarer til, de 28 forslagene i høringen. Til slutt følger rådets avsluttende kommentar.

Lovens formål og medlemskapsspørsmål

1. Dagens tre lover erstattes av én felles lov om tros- og livssynssamfunn, jf. kap. 6, 8, 18 og § 1.

Uenig

Viktig

Kommentar:

I Grunnloven § 16 er det bestemt at «Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om Kirkens ordning fastsettes ved Lov. Andre tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.» Mens loven for de øvrige tros- og livssynssamfunn først og fremst handler om «understøttelse på lik linje», skal grunnleggende rammebestemmelser for Den norske kirkes ordning fastsettes ved lov. Etter Hamar bispedømmeråds syn ville dette vært riktigst ivaretatt ved en egen rammelov for Den norske kirke, slik også Kirkemøtet har gått inn for.

2. Lovens formål skal være å understøtte tros- og livssynssamfunnene, jf. kap. 7 og § 1.

Uenig

Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd mener at forslaget til formålsbestemmelse ikke er tilstrekkelig dekkende for lovens innhold. Rådet foreslår heller følgende formålsbeskrivelse: «Formålet med loven er å gi bestemmelser knyttet til den offentlige understøttelse av tros- og livssynssamfunn.» Dersom rammelovsbestemmelsene for Den norske kirke fortsatt blir lagt inn i denne loven, bør det framkomme tydelig, for eksempel ved at følgende setning kommer i tillegg i formålsparagrafen: «Loven gir også rammebestemmelser for Den norske kirkes ordning, jf. Grunnloven § 16.»

3. Loven skal definere tros- og livssynssamfunn som "sammenslutninger for felles utøvelse av en religiøs tro eller et sekulært livssyn", jf. kap. 7 og § 1.

Uenig

Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd mener at definisjonen «sammenslutning for felles utøvelse av en religiøs tro» ikke er en tilfredsstillende definisjon for Den norske kirke som folkekirke. Tro kan anses å ha tre dimensjoner: praksis («behaving»), dogmer («believing») og tilhørighet («belonging»). Definisjonen i forslaget rommer kun praksisdimensjonen og inkluderer derfor ikke de medlemmer av et tros- og livssynssamfunn som ikke er utøvere. En vektlegging av tilhørighet vil derimot være inkluderende for mangfoldet av medlemmer i tros- og livssynssamfunn. Definisjonen bør derfor heller være «sammenslutninger for tilhørighet til en religiøs tro eller et sekulært livssyn».

4. Den gjeldende lovregulerte ordningen om barns tilhørighet til tros- og livssynssamfunn oppheves, jf. kap. 18 og §§ 2 og 3.

Uenig
Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd slutter seg til behovet for likebehandling når det gjelder tilhørighet til tros- og livssynssamfunn. En oppheving av ordningen med tilhørige vil imidlertid svekke Den norske kirkes anledning til å invitere til dåp og trosopplæring slik Stortinget har lagt til rette for. Også mange foreldre til udøpte barn ønsker at disse inviteres til trosopplæring for siden selv å velge om de ønsker å bli døpt. Rådet foreslår at barn som ikke meldes inn i tros- og livssynssamfunn skal regnes som tilhørige til begge foreldrenes tros- og livssynssamfunn fram til de fyller 15 år. Slik vil alle tros- og livssynssamfunn kunne invitere barn av medlemmer til innvielsesritualer og opplæring.

Registrering og tilskudd

5. Det settes som krav for registrering av tros- og livssynssamfunn at samfunnet må ha mer enn 500 medlemmer som har fylt 15 år, jf. kap. 7 og § 3.

Uenig
Ikke viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd mener at den positive samfunnsfunksjonen som er begrunnelsen for å gi tilskudd til tros- og livssynssamfunn, ikke er begrenset til de samfunnene som har mer enn 500 medlemmer. Det er også problematisk å kreve at tros- og livssynssamfunn som teologisk mener at den lokale forsamlingen ikke skal ha noen styringsstruktur over seg, skal måtte organiseres med en slik struktur. Hamar bispedømmeråd går derfor inn for at antallskravet for registrering av tros- og livssynssamfunn settes til minimum 100 medlemmer som har fylt 15 år.

6. Lovens antallskrav kan oppfylles ved at likeartede samfunn søker om å bli registrert i fellesskap, jf. kap. 7 og § 3.

Enig
Ikke viktig

Kommentar:

Dersom det settes krav om et antall medlemmer over 15 år for registrering av tros- og livssynssamfunn, mener Hamar bispedømmeråd det er viktig at det åpnes for at lovens antallskrav kan oppfylles ved at likeartede samfunn søker om å bli registrert i fellesskap.

7. Det gis hjemmel i loven for at antallskravet kan fravikes i helt særlige tilfeller, jf. kap. 7 og § 3.

Enig
Ikke viktig

Kommentar:

Dersom det settes krav om et antall medlemmer over 15 år for registrering av tros- og livssynssamfunn, mener Hamar bispedømmeråd det er viktig at det gis hjemmel i loven for at antallskravet kan fravikes i helt særlige tilfeller.

8. Et samfunn må være registrert for å ha krav på tilskudd og for å kunne tildeles vigselfrett, jf. kap. 7 og 19 og §§ 3 og 4 og forslag til endring i ekteskapsloven § 12 første ledd.

Enig
Viktig

Kommentar:

For å ivareta legitimiteten til tilskuddet og vigselfretten ser Hamar bispedømmeråd det som hensiktsmessig å stille krav til registrering for å få disse. At kapittel 2 inneholder regler for vigselfrett bør også framgå av overskriften til kapitlet.

9. Staten skal overta kommunenes finansieringsansvar for tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke, jf. kap. 13 og § 4.

Uenig
Ikke viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd ser fortsatt kommunal finansiering som positivt for Den norske kirke. I den grad også andre tros- og livssynssamfunn gir høringsvar hvor de ønsker fortsatt kommunal finansiering, mener Hamar bispedømmeråd at også de bør fortsette å få dette.

10. Tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke skal beregnes etter antallet medlemmer i samfunnet over 15 år, jf. kap. 14 og § 4.

Uenig
Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd mener at tilskudd til tros- og livssynssamfunn skal beregnes uavhengig av medlemmenes alder. Rådet viser i denne sammenheng til at det mener at tilhørighetsordningen bør utvides til å gjelde også andre tros- og livssynssamfunn. Rådet mener at det er mer naturlig at barn av trossamfunnets medlemmer hører til et trossamfunn, enn at de ikke gjør det.

11. Satsen for tilskudd per medlem i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke skal reguleres årlig i samsvar med endringene i statens tilskudd til Den norske kirke, jf. kap. 14 og § 4.

Enig
Ikke viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd mener at hvis det blir todelt finansiering for Den norske kirke, må også det kommunale tilskudd inkluderes i tilskuddet til andre tros- og livssynssamfunn for å være troverdig likebehandling.

12. Tilskudd til investeringer i Den norske kirkes kirkebygg fra før 1900 skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn, jf. kap. 14 og § 4.

Uenig
Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd mener at avkortningen kun bør omfatte offentlige midler som har grunnlag i merutgifter til antikvarisk vedlikehold som omfattes av offentlig fastsatte vernebestemmelser.

13. Tilskudd til oppgaver Den norske kirke utfører på vegne av det offentlige skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn, jf. kap. 14 og § 4.

Enig
Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd støtter at oppgaver Den norske kirke utfører på vegne av det offentlige ikke skal inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn, slik det heller ikke gjør i dag. Bispedømmerådet viser samtidig til at andre tros- og livssynssamfunn også kan ha inntekter for oppgaver de utfører på vegne av det offentlige og som faller utenfor tros- og livssynssamfunnslovens virkeområde.

14. Tilskudd til utgifter som følger av Den norske kirkes særlige stilling skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn, jf. kap. 14 og § 4.

Enig
Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd støtter at utgifter som følger av Den norske kirkes særlige stilling ikke skal inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn. Bispedømmerådet viser til at dette i første rekke vil være tilskudd begrunnet i avviklingen av tjenestebolig- og bopliktordningen for prestene i Den norske kirke, tilskudd til den delen av Den norske kirkes pensjonspremie som gjelder pensjonsrettigheter som kirkens tilsatte har opptjent som tjenestemenn i staten, tilskudd til å være demokratisk slik staten har pålagt Den norske kirke og tilskudd til utgifter som følger av lovfestingen av at Den norske kirke skal være landsdekkende.

15. Samfunn skal kunne nektes tilskudd dersom de mottar bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet, jf. kap. 15 og § 6.

Enig
Viktig

Kommentar:

Forutsatt at lovforslaget er innen rammen av menneskerettighetene, gir Hamar bispedømmeråd sin tilslutning til forslaget om at samfunn skal kunne nektes tilskudd dersom de mottar bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet.

16. Det skal overlates til fylkesmannen å treffe vedtak om registrering og tilskudd etter loven og å føre tilsyn med virksomheten, jf. kap. 17 og § 7.

Enig
Ikke viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd støtter forslaget om å overlate til fylkesmannen å treffe vedtak om registrering og tilskudd etter lov og å føre tilsyn med virksomheten.

17. Fylkesmannens myndighet etter loven skal kunne ivaretas av ett fylkesmannsembete, jf. kap. 17 og § 7.

Enig

Ikke viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd støtter forslaget om at fylkesmannens myndighet etter loven skal kunne ivaretas av ett fylkesmannsembete. Rådet viser til at Stålsett-utvalget foreslo dette ut fra at det på saksfeltet var behov for en vesentlig styrking av forvaltningens kompetanse og kapasitet, blant annet for å sikre likebehandling.

Den norske kirke

18. Særskilte bestemmelser som kun retter seg mot Den norske kirke (kirkelig rammelov) skal gis i et eget kapittel i den nye trossamfunnsloven, jf. kap. 8 og §§ 8 – 16.

Uenig

Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd mener at det begrunnet i Den norske kirkes grunnlovsfestede særstilling som folkekirke bør være en egen lov for Den norske kirke. Sentrale deler av formålsbestemmelsen bør videreføres fra nåværende Kirkelov og være «å legge forholdene til rette for et aktivt engasjement og stadig fornyelse av en landsdekkende og demokratisk evangelisk-luthersk folkekirke». Hamar bispedømmeråd mener at det i formålsbestemmelsen også må sies at Den norske kirke har et særlig ansvar for å ivareta samisk kirkeliv.

19. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling, kirkelige organer og valg til disse, jf. kap. 8 og §§ 10 og 11.

Uenig

Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd opplever at lovforslaget går for langt i retning av å minske lovreguleringen, spesielt med hensyn til forholdet mellom rettssubjektene i Den norske kirke. Lovforslaget går på den andre side langt i å omfordele myndighet mellom det lokale og nasjonale nivå – uten at dette er konsekvensutredet eller har bred kirkelig konsensus. Utformingen av § 9 og 10 vil, slik Hamar bispedømmeråd ser det, åpenbart svekke soknets rettslige stilling, økonomisk selvstendighet og organisatoriske handlingsrom. Hamar bispedømmeråd ber om et mer balansert forhold i en fremtidig lov der begge rettssubjekter gis organisasjonskompetanse.

20. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette bestemmelser om kirkebygg, jf. kap. 8 og § 13.

Uenig
Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd støtter at kirkemøtet skal kunne fastsette bestemmelser om kirkebygg, men understreker at det grunnleggende forvaltningsansvar for kirkebygg fortsatt skal ligge hos eier av kirkebygget. Kirkebyggene representerer store kulturminneverdier, og endringene i det kirkelige lovverket bør følges opp med en tydeligere statlig kulturminnepolitikk overfor kirkebygg. Staten må ta et større finansielt ansvar for kirkebygg med store kulturminneverdier, og det må etableres ordninger som kan erstatte dagens listeføring av kirker.

21. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette bestemmelser om, og med hvilke unntak og særregler, forvaltningsloven, offentleglova og arkivlova skal gjelde for kirken, jf. kap. 8 og § 16.

Uenig
Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd viser til KMvedtak 11/15, hvor Kirkemøtet ba staten regulere i lov at «Åpenhet, likebehandling og god forvaltningsskikk skal kjennetegne Den norske kirkes forvaltning på alle organisasjonsnivåer. Relevant innhold i dagens forvaltningslov, offentleglova og annet statlig lovverk videreføres og innlemmes i Den norske kirkes regelverk. Det samme gjelder ordninger for klagebehandling.» Rådet mener at lovgiver, som har grunnlovsfestet at Den norske kirke forblir Norges folkekirke, også må kreve at kirken følger offentlige prinsipper for saksbehandling og arkivarbeid. Forvaltning av gravferdsloven vil for soknets organer uansett kreve offentlige forvaltningsprinsipper.

22. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette om medlemmer av kirken skal betale medlemskontingent, jf. kap. 10 og § 12.

Uenig
Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd er uenig i forslaget om at Kirkemøtet skal kunne fastsette medlemskontingent for Den norske kirke. Kontingenten vil, selv som en prosentsats av medlemmets inntekt, ramme medlemmer med lav og høy inntekt ulikt. Kontingenten vil dermed få konsekvenser for muligheten for medlemskap. Slik vil en ordning med medlemskontingent bryte med Den norske kirkes grunnlovsfestede status som folkekirke.

Videre hadde det statlige kirkestyret fram til og med 2016 klare føringer for at det ikke skulle være noen form for egenbetaling for medlemskap eller bruk av kirkens grunnleggende tjenester for medlemmer i Den norske kirke. I den tverrpolitiske avtalen om statskirkeordningen i 2008 ble det presisert at det ikke skulle være medlemskontingent selv om kirken ble mer selvstendig fra staten. Hamar bispedømmeråd mener derfor at forslaget bryter med kirkeforliket. Hamar bispedømmeråd fastholder at dåp skal være eneste medlemskriterium for Den norske kirke.

23. Bestemmelsene om at soknet og Den norske kirke er selvstendige rettssubjekter skal videreføres, jf. kap. 8 og § 9.

Uenig
Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd støtter forslaget, men mener samtidig at lovforslaget slik det nå er utformet, svekker soknet som rettssubjekt. Rådet etterlyser en nærmere definisjon av soknets oppgaver slik man for eksempel finner i den svenske kirkeloven. Per i dag har soknene i flertallet av kommunene i tillegg til menighetsråd også kirkelige fellesråd som sine organer. Om fellesrådet ikke lovfestes, og konsekvensene av en nedlegging av kirkelige fellesråd ikke er utredet, skaper dette en problematisk usikkerhet hos ansatte som har fellesrådet som arbeidsgiver. Hamar bispedømmeråd etterlyser derfor en tydeliggjøring av den indre sammenhengen i kirken i det norske lovverket, slik man finner i den svenske kirkeloven.

24. Mener du at Den norske kirke skal finansieres ved at

a) dagens økonomiske oppgavefordeling mellom staten og kommunene føres videre

eller mener du at

b) staten skal overta det ansvaret kommunene i dag har for finansiering av den lokale kirke, jf. kap. 9 og § 12 (alternativer)?

Viktig
a)

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd mener at dagens økonomiske oppgavefordeling mellom stat og kommune må videreføres. Den mangeårige lovregulerte tilknytningen mellom kommune og kirke har underbygget Den norske kirke som en landsdekkende folkekirke med lokal tilhørighet og lokal identitet. Videre bør loven fortsatt bruke formuleringen «Kommunen utreder utgifter til kirkelig virksomhet ...» framfor «... gir tilskudd ...». Samme formulering bør brukes om statens ansvar for prestetjenesten og kirkens virksomhet nasjonalt og regionalt. Denne formuleringen er i tråd med det ansvaret staten og kommunene har for å finansiere den grunnlovsfestede folkekirken.

Hamar bispedømmeråd mener videre at det gjenstår en rekke avklaringer knyttet til kirkeordning, som overgang til full statlig finansiering vil gripe inn i. Rådet mener også at full statlig finansiering ikke enklere muliggjør et felles og gjennomgående tariff- og lønnsystem. Dette er etter rådets mening allerede på plass som følge av Kirkemøtets innmelding i KA. Rådet er også uenig i at full statlig finansiering gjør det lettere å etablere en felles arbeidsgiverlinje, siden det er antall arbeidsgivere, ikke antall finansieringskilder, som er utfordringen for å få en samordnet organisering av og ressursutnyttelse i Den norske kirke. Hamar bispedømmeråd vil også etterspørre en statlig forpliktelse til å finansiere trosopplæring, siden denne er et resultat av et tverrpolitisk vedtak i Stortinget.

Vigselsrett, gravplassdrift og andre spørsmål

25. Vigselsrett for tros- og livssynssamfunn skal videreføres, jf. kap. 19 og forslag til endringer i ekteskapsloven §§ 12 og 13.

Enig

Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd støtter at tros- og livssynssamfunn fortsatt skal ha vigselfrett og slutter seg til de foreslåtte endringene i ekteskapsloven.

26. Den lokale kirkes ansvar for gravplassdrift og –forvaltning skal videreføres som normalordning, jf. kap. 22 og forslag til endringer i gravferdsloven § 23.

Enig

Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd støtter at den lokale kirkes ansvar for gravplassdrift og –forvaltning skal videreføres som normalordning. Både kommune og brukere bør også kunne forvente at loven peker på en instans som er ansvarlig for forvaltningen. Rådet vil understreke at dagens gravferdsforvaltning blir ivare tatt på en profesjonell måte, og at den de fleste steder fungerer meget godt.

Hamar bispedømmeråd er enig i at det bør gis hjemmel i lov som åpner for at det kan kreves rapportering for å få bedre kunnskap på gravferdsfeltet, men understreker at rapporteringen ikke bør bli mer byrdefull for lokal gravferdsmyndighet enn nødvendig.

27. Fylkesmannen skal etter søknad fra kommunen kunne treffe vedtak om overføring av gravplassansvaret til kommunen, jf. kap. 22 og forslag til endringer i gravferdsloven § 23.

Uenig

Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd er uenig i forslaget. Ordningen er særlig problematisk i og med at kirkegårder, som høringsnotatet fastslår, i de fleste tilfeller er soknets eiendom. Det bør ikke åpnes for at fylkesmannen skal kunne etterkomme en kommunes ønske om forvaltning av et annet rettssubjekts eiendom. Soknet må fortsatt ha innflytelse på hvorvidt organet for soknet skal videreføre gravferdsmyndigheten eller om den skal overføres til kommunen. Bispedømmerådet mener derfor at dagens ordning, hvor en overføring skjer på grunnlag av en avtale der begge parter er enige, bør videreføres.

28. Det ansvaret bispedømmerådet har etter gjeldende gravferdslov, skal overføres til de enkelte fylkesmenn, jf. kap. 22 og forslag til endringer i gravferdsloven §§ 4, 21 og 24

Uenig

Viktig

Kommentar:

Hamar bispedømmeråd er imot forslaget. Rådet vil påpeke at det i mange tilfeller er nødvendig å vurdere spørsmål om gravplass i tilknytning til det nærstående kirkebygg. Gravplassen omkranser i mange tilfeller kirken. Tiltak som berører gravplassen har derfor ofte konsekvenser for kirken og motsatt. Mange steder anlegges nye gravplasser som en utvidelse av eksisterende kirkegård som omkranser en kirke. Hamar bispedømmeråd mener bispedømmerådene bør ha myndigheten til å godkjenne slike utvidelser, jf. gravferdsloven § 4.

Videre mener Hamar bispedømmeråd at utvalgets argument om at myndighetsoverføring til fylkesmannen «ikke bryter med en gjennomgående kirkelig forvaltningsstruktur», ikke er tungtveiende i denne sammenheng. Rådet vil peke på at når gravferdsloven plasserer gravferdsmyndighet til kirkelig fellesråd, er det ikke unaturlig at også det regionale organet er kirkelig, nemlig bispedømmerådet.

Endelig finner Hamar bispedømmeråd det uheldig at kremasjonsavgiften foreslås videreført. Dette oppfattes som en urettferdig avgift som opprettholder en umotivert forskjell mellom to former for gravferd. Rådet merker seg at departementet vedgår at dette av de fleste oppfattes som urettferdig og at det er rent fiskale argument som brukes for å opprettholde avgiften. Det er urimelig at en bestemt del av gravferdsprosessen skal isoleres fra helheten og gjøres til gjenstand for brukerbetaling. Ytterligere urimelig blir det når denne avgiften varierer fra kommune til kommune. Hamar bispedømmeråd anbefaler derfor at utgifter til bygging og drift av krematorier finansieres på annen måte.

Avsluttende kommentar:

Hamar bispedømmeråd har i sin høringsuttalelse særlig gitt sin tilbakemelding på spørsmål som knytter seg til den særskilte lovgivningen for Den norske kirke, men har også kommentert andre sider av forslagene.

Når det gjelder den særskilte lovgivningen for Den norske kirke legger Hamar bispedømmeråd vekt på at Grunnlovens § 16 gir Den norske kirke oppgaven å forbli Norges folkekirke. Slik rådet forstår dette, innebærer det blant annet å forbli en landsdekkende kirke som bygger videre på den geografiske inndelingen i sokn, og som skal delta i fortsatt bygging av det lokale samfunnslivet, også ut over en rent medlemsorientert funksjon. Denne oppgaven er sosiologisk og ekklesiologisk noe mer enn å være et tros- og livssynssamfunn. Da forutsettes det samtidig at staten følger opp med lovgivning og finansiering som står i forhold til oppdraget. Selv om departementet på flere områder framhever slike forhold i høringsnotatet, er ikke dette perspektivet i tilstrekkelig grad ivarettatt i lovforslaget. Hamar bispedømmeråd mener blant annet at Grunnlovens § 16 ville vært best fulgt opp ved en egen lov for Den norske kirke. Loven burde også i sterkere grad lovfeste en ansvars- og maktfordeling, slik det er i nåværende lovverk.

Folkekirken er geografisk inndelt i sokn og leves i et lokalsamfunn. Hamar bispedømmeråd slutter seg til at soknet lovfestes som den grunnleggende enheten i kirken og som eget rettssubjekt. Lovforslaget mangler imidlertid beskrivelse av hva som er soknets oppgaver. Disse oppgavene kan best beskrives ut fra hovedinnholdet i den kirkelige tjenesten: Soknet skal holde gudstjenester, og drive undervisning, diakoni og misjon. Soknet må eie og være ansvarlig for forvaltningen av sin kirke.

Det er naturlig at den lokale kirke også best finansieres lokalt. Hamar bispedømmeråd mener derfor at ordningen med kommunal finansiering bør videreføres. Kontakten med kommunen er i denne sammenhengen ikke bare en kontakt om budsjetter, men også en kontakt om hva folkekirken lokalt skal være og bidra med i samfunnet. Når den lokale kirke er kommunefinansiert, må det i hver kommune - eventuelt i et samarbeid der flere kommuner kan være involvert - være et fellesorgan for soknene som kommuniserer og samhandler med kommunen. En slik funksjon må lovfestes, og det bør fortsatt være tydeliggjort i loven hvilke områder i den kirkelige virksomhet som skal finansieres lokalt. Økonomisk tilrettelegging for drift og vedlikehold av kirkebygningene er her sentrale oppgaver som må løses ved felles organ for soknene lokalt.

Hamar bispedømmeråd vil i denne sammenhengen også mene at det er en svakhet ved lovforslaget at departementet ikke har lagt fram vurderinger av arbeidsrettslige konsekvenser av forslaget om ikke lenger å lovfeste kirkelig fellesråd. Selv om Kirkemøtet skulle finne det tjenlig å opprettholde et fellesorgan for soknene, er Hamar bispedømmeråd i tvil om et Kirkemøteoppnevnt fellesorgan juridisk vil kunne opptre som arbeidsgiver. Det fremstår også som uavklart om arbeidsmiljølovens regler om virksomhetsoverdragelse vil komme til anvendelse. Hamar bispedømmeråd mener at en fremtidig lov på det kirkelige området fortsatt må tildele et felles organ for flere sokn mandat til å kunne opptre som arbeidsgiver med rettslig handleevne til å inngå arbeidsavtaler med ansatte lokalt, motta søksmål osv. Også i gravferdsloven mener bør det framgå tydelig hvilket kirkelig organ som står rettslig ansvarlig.

Hamar bispedømmeråd vil samtidig peke på behovet for en styrket sammenheng mellom lokale organer og bispedømmenivået i kirken. Det eneste som sies om bispedømmet i lovforslaget, er at det skal betjenes av en biskop. Når loven forutsetter at det er noe som heter bispedømme, bør imidlertid også dette beskrives i loven, og det bør på samme måte som med soknet sies noe om hva bispedømmets oppgaver er. Et bispedømme skal støtte soknet i dets utvikling av den kirkelige tjeneste, føre tilsyn med soknet og holde kirken sammen. Både når det gjelder personalforvaltning og når det gjelder kompetanseutvikling vil bispedømmet utgjøre et naturlig nivå for å løse fellesoppgaver. Rådet ser det derfor som en utfordring for lovverket at det ikke må lages juridiske skott som umuliggjør oppgavefordeling mellom nivåene i kirken.

Hamar bispedømmeråd vil videre peke på at lovforslaget beskriver det som et formål for den delen av loven som skal gi særbestemmelser for Den norske kirke at kirken skal være landsdekkende og demokratisk. Dette var forutsetninger i kirkeforliket og er blant annet fulgt opp i lovforslaget i måten det gis føringer for valg i kirken. Hamar bispedømmeråd mener som en konsekvens av dette at de som velges som medlemmer av de formelle organer i folkekirken, både lokalt, regionalt og nasjonalt, skal ha samme rett til fri fra arbeid som de som velges til offentlige organer. Det er naturlig at særlovgivningen for den grunnlovfestede folkekirken, som skal legge til rette for at Den norske kirke skal videreutvikles demokratisk og landsdekkende, fastslår at valgte representanter i kirkelige organer har rett til permisjon etter samme regler som gjelder ved offentlige verv.

Hamar bispedømmeråd vil også kommentere bygging nærmere enn 60 meter fra kirkene. Departementet har frem til nå vært vedtaksmyndighet for dette og delegert myndigheten til biskopene. Hamar bispedømmeråd har forståelse for at departementet ikke lenger ønsker å ha dette ansvaret, men ser behovet for at ansvaret blir ivare tatt av annen myndighet. I høringsnotatet står det at dette er et spørsmål som på vanlig måte bør avklares gjennom kommunale reguleringsplaner og kommunens behandling av byggesaker. Ved å fjerne godkjenning myndighet ved bygging nærmere enn 60 meter fra kirkene, vil ansvaret for kirkens interesser erstattes av kommunal saksbehandling. Sistnevnte kan påvirkes av ulike politiske og økonomiske interesser og utgjøre en trussel mot vern av kirkene. Den norske kirke må i kraft av sin særskilte rolle som forvalter av kirkebygg, beholde sin rolle som høringsorgan med innsigelsesrett. Ansvaret bør overføres til Den norske kirke ved Kirkemøtet, som videre kan delegerer ansvaret til biskopene. Bispedømmerådet mener dette bør være en del av kapittel 3 i lov om tros- og livssynssamfunn.

Hamar bispedømmeråd støtter for øvrig høringsnotatets varslings om en stortingsmelding om Opplysningsvesenets fond.

Avslutningsvis vil Hamar bispedømmeråd peke på juridiske spørsmål i lovforslaget som rådet ser behov for å få utredet nærmere:

Terminologi

Bispedømmerrådet mener at det skaper uklarheter når termen «Den norske kirke» brukes om både rettssubjektet og trossamfunnet. Det kan være usikkert når Kirkemøtet opptrer som øverste organ i rettssubjektet og når møtet opptrer som øverste representative organ i trossamfunnet.

Bispedømmerrådet viser til lovutkastet § 9 som bruker termen «Den norske kirke» om trossamfunnet i første ledd og om rettssubjektet i andre ledd. I utkastet § 10 om Kirkemøtet er det uklart om dette gjelder Kirkemøtet som øverste organ i trossamfunnet, rettssubjektet, begge organer eller vekselvis mellom de to.

Videre sies det i lovutkastet at Kirkemøtet og menighetsrådet «opptrer på vegne av» de respektive rettssubjektene § 9 tredje ledd. Det er uklart for Hamar bispedømmerråd hva dette uttrykket innebærer. Til sammenligning står det i stiftelsesloven § 30 at styret er stiftelsens øverste organ. I aksjeloven heter det at gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndighet i selskapet, jf. aksjeloven § 5-1 (1). I ansvarlige selskaper er selskapsmøtet selskapets øverste myndighet, jf. selskapsloven § 2-8 (1). Etter Hamar bispedømmerråds syn er lovforslaget utydelig når det gjelder hvem som er rettssubjektene øverste organ.

Menighetsrådets kompetanse

«Menighetsrådets oppgaver, myndighet og ansvar reguleres i den kirkeordning som Kirkemøtet fastsetter», står det i høringsnotatet s. 93. Hamar bispedømmerråd spør om ikke et lovbestemt rettssubjekt bør ha lovbestemte fullmakter. Bispedømmerrådet savner en juridisk vurdering av lovforslaget, og av hvilke grenser soknets status som eget rettssubjekt vil sette for hva Kirkemøtet bør kunne regulere av organisatoriske forhold.

Soknets eksklusive kompetanse

I lovforslaget § 10 tredje ledd heter det at Kirkemøtet ikke kan treffe vedtak eller gi instruks «i enkeltsaker som det tilligger organer for soknet å avgjøre». Denne regelen forutsetter altså at det finnes enkeltsaker som er soknets eksklusive kompetanse. Det fremgår imidlertid ikke verken av høringsnotatet eller lovutkastet hvilke saker dette gjelder eller hva som skal være kriteriene for å avgrense soknets eksklusive kompetanse.

Etter Hamar bispedømmerråds mening må det defineres klart i loven hvilke enkeltsaker det ligger til soknet å avgjøre. Dersom avgrensningen mellom myndighetsområdene til rettssubjektet Den norske kirke og soknene kan by på tvil, bør loven ha regler om hvordan en eventuell uenighet mellom et sokn og rettssubjektet Den norske kirke skal avgjøres, og spesielt hvilken rolle soknet skal ha i slike tilfeller.

Soknet som kirkeeier

Hamar bispedømmerråd vil også reise spørsmål om forslagene som fremsettes vil innebære at lovverket åpner for at soknet som eiere av kirkebygg fratras ansvar for forvaltningen av sine eiendommer. Rådet synes det må være rimelig at den som eier også har forvaltningsansvar. Rådet kan se behovet for en viss forenkling i dagens regelverk på området. At Kirkemøtet kan gis godkjenning myndighet på enkelt områder, i tråd med deler av dagens kirkelov §§ 18–21, virker rimelig. Rådet vil imidlertid hevde at det er svært viktig ikke å svekke det rettslige grunnlag for dagens ordning med et fellesorgan på soknets vegne som kan ivareta krevende forvaltningsoppgaver på dette feltet.

Det klargjøres heller ikke i lovforslaget eller høringsnotatet hvordan den rettslige grensen skal trekkes mellom soknets kompetanse som kirkeeier og Kirkemøtets kompetanse til å gi regler om kirkene. Sammenholdt med § 10 tredje ledd er det naturlig å lese regelen slik at kirkemøtet kan gi generelle regler, mens det er opp til soknet å treffe avgjørelser om den enkelte kirke.

Soknets rettslige handleevne overfor eksterne parter

Klarhet rundt soknets rettslige stilling vil være særlig viktig når forhold handler om eksterne parter i form av forretningsforbindelser, kontraktsparter og lignende. For disse eksterne partene vil det få betydning at soknet i formell lov er gjort til selvstendig rettssubjekt og kirkens grunnleggende enhet. Soknet er altså etter lovens ordlyd gitt en viktig rolle og har kompetanse som selvstendig rettsenhet. Antakelig vil man måtte legge til grunn at soknet i kraft av loven er legitimert til å opptre som selvstendig kontraktspart (og kirkeeier) overfor tredjemann, selv om denne kompetansen skulle være begrenset av indre kirkelig regelverk gitt av Kirkemøtet. Det oppstår da en uheldig uklarhet rundt soknets rettslige posisjon.

Soknets konkursvern

I § 12 syvende ledd videreføres någjeldende regel om at et sokn ikke kan tas under konkurs eller åpne gjeldsforhandlinger etter konkursloven. Det står i høringsnotatet side 79 at dersom kommunene fortsatt skal finansiere soknenes virksomhet, vil det være nærliggende at oppståtte betalingsproblemer «søkes løst i et samarbeid med kommunen», uten at dette konkretiseres nærmere. Det står ikke noe om hva som skal gjelde dersom staten overtar alt finansieringsansvar.

Lovutkastet regulerer ikke hva som skal gjelde dersom et sokn foretar uforsvarlige økonomiske disposisjoner, og eventuelt blir insolvent, slik at vilkårene for konkursåpning ville ha vært oppfylt.

Sett fra indrekirkelig perspektiv: I et privat konsern kan det åpnes konkurs i et datterselskap uten at det medfører økonomiske konsekvenser for morselskapet eller konsernet for øvrig. Hva skal gjelde innen kirken? Kan rettssubjektet Den norske kirke ta et sokn under administrasjon? Hva er i så fall de rettslige vilkårene for og konsekvensene av dette? Blir rettssubjektet Den norske kirke ansvarlig for soknets gjeld? Gjelder dette eventuelt bare dersom rettssubjektet har unnlatt å overta den økonomiske styringen av soknet tidligere (dersom det har rettslig adgang til det)?

Sett fra perspektivet til en kontraktspart, forretningsforbindelse eller annen utenforstående: I forhold til rent private rettssubjekter ville en slik tredjemann kunne begjære konkurs og kreve dividende i boet. Arbeidstakere vil omfattes av den statlige lønnsgarantiordningen. Hvordan skal slike tredjemenn med økonomiske tilgodehavende overfor et sokn opptre for å sikre sine krav?